

IN MEMORIAM

Maria Bruckmüller emlékére

(1926. január 29. - 2023. október 10.)

Szomorú hír érkezett: dr. Maria Bruckmüller életének 98. évében, 2023. október 10-én Bécsből nem messze, Klosterneuburgban az irgalmasrendiek idősotthonában elhunyt.

Maria Bruckmüller, aki eredetileg hitoktatónak készült, az 1950-es évek közepétől hittantanárként oktatott az akkor súlyos fogyatékosok számára alapított Bécsi Gyógypedagógiai Iskolában, a Paulusgasse 9. szám alatt¹. Ebben az időben szembesült a szülők problémájával: mi lesz a gyermekekkel, ha elhagyják az iskolát? 1961-ben a kezdeményezésére létrehozták a Lebenshilfe Bécs szervezetet, amely a szülők önségítését tűzte ki célul. Ennek keretében nyílt meg az első védett munkahely az iskolát elhagyó fogyatékos fiatalok számára.

A Paulausgasse speciális iskolában eltöltött évei alatt Maria Bruckmüller pszichológiát és pedagógiát tanult a Bécsi Egyetemen, gyógypedagógiára fókuszálva, majd 1965-ben pszichológia szakon filozófiatudományokból doktorált.

1966-ban Karintiába költözött, ahol 1979-ig pszichológusként és gyógypedagógusként dolgozott a karintiai Klagenfurt Állami Gyermekkorház gyógypedagógiai osztályán. Innen indultak az első tanulmányútjai a kelet-európai országok intézményeibe, először Magyarországra, majd később Erdélybe is. Ezek a korai külföldi szakmai tapasztalatok döntő jelentőségűek voltak a fogyatékos emberek érdekében végzett nemzetközi munkájában.

Klagenfurtból az út visszavezetett Bécsbe, ahol 1979-től egészen az 1987-ban történt nyugdíjba vonulásáig a Lebenshilfe Wien egyesület oktatási igazgatója volt, mialatt az egyesület struktúrája és szolgáltatásai az értelmi fogyatékos emberek és családtagjaik számára folyamatosan bővültek. Maria Bruckmüller munkássága új hangsúlyt helyezett az értelmi fogyatékos emberek körültekintő gondozásának és segítő munkájának továbbfejlesztésére. Törekedett annak a nézetnek az elterjesztésére, mely szerint az oktató-nevelő munkának hozzá kell járulnia ahhoz, hogy az érintett fiatalok fokozatosan megerősödjenek az autonóm életvitelben; fontos volt számára, hogy rámutasson a magas támogatási igényű emberek esélyegyenlőtlenségére.

¹ A hivatkozott adatok egy része Prof. Dr. Germain Weber nekrológiájából származik: <https://www.lebenshilfe.at/in-memoriam-dr-maria-bruckmueller-29-1-1926-18-10-2023/>

A Lebenshilfe Wien egyesületnél jelentősen támogatta a kelet-európai országok projektjeit. Részt vett az Intellektuális Fogyatékos Gyermekek Szülői Egyesületeinek Nemzetközi Ligájában is, amely ma Inclusion International néven ismert. Ebben a ligában Maria Bruckmüller megalapította az „Értelmi fogyatékosággal öregedni” („Altern mit geistiger Behinderung”, később „Alt werden mit intellektueller Behinderung”) munkacsoportot. A témában írt publikációival gyorsan nemzetközi ismertségre tett szert, a területen végzett úttörő munkásságával nagy tekintélyű nemzetközi szakemberré vált.

1989-ben a Lebenshilfe Österreich első elnöke lett. Új együttműködési struktúrákat alakított ki a regionális egyesületek között, országos szinten oktatási és szociálpolitikai szakkonferenciákat vezetett be, kiemelten jelentős nemzetközi előadásokat szerepeltetve, akik a szakmai vezetése alatt szakpolitikai dokumentumokat dolgoztak ki azzal a céllal, hogy az egyesület érdekképviselő politikai szinten is megerősödhessen.

A Lebenshilfe Österreich első kongresszusát 1994-ben szervezték „mentális” fogyatékosággal élők számára, itt hangozhattak el először az érintettektől maguktól a saját szükségleteik és kívánságaik megfogalmazásai. Ma már a Lebenshilfe Österreich által két évente szervezett, úgynevezett önreprerzentatív kongresszusok szabványosak és gyakran széles körű nemzeti vagy nemzetközi részvétellel zajlanak. Kezdeményezésére vezethető vissza a német nyelvű Lebenshilfe szervezetek németországi, dél-tiroli, svájci és ausztriai testvérszervezeteinek a létrejötte, melyekhez 2004 óta Luxemburg is csatlakozott, valamint az ezen szervezetek közötti rendszeres, éves eszmeccsere. Javaslatára indult el a Lebenshilfe Österreich és az az 1988-ban alapított Inclusion Europe, az EU Bizottsággal és az EU brüsszeli hatóságaival szembeni európai érdekcsoportjának együttműködése.

Idősebb korában Maria Bruckmüller tanácsadóként és kommunikációs szakértőként folytatta önkéntes munkáját a Bécsi Irgalmasrendi Testvérek Kórházának (Barmherzigen Brüder in Wien) fogyatékos emberek számára újonnan megnyílt ambulanciáján. A bécsi Társadalmi Menedzsment Akadémia 2020. január 14-én tartott képzési rendezvényén „A jövő alakítása a tegnap történetek ismeretében” témában tartotta meg beszédét.

Maria Bruckmüller a fogyatékos emberek érdekében végzett fáradhatatlan munkája mellett igényes kulturális kirándulásokat is tervezett és vezetett egy neves kulturális utazási iroda számára. Közös utazásaink során sokszor meglepődve tapasztaltam, hogy a magyar történelmi emlékhelyekről milyen széleskörű ismeretei voltak, széles látókörének és kivételes műveltségének köszönhetően. Érdekes adalék az életéhez, hogy mindeközben évtizedekig organistaként dolgozott a Szent Johann-Nepomuk kápolnában, Bécsben.

Munkássága érdemeinek elismeréseképpen Maria Bruckmüllert olyan díjakkal tüntették ki, mint például az Osztrák Gyógypedagógiai Társaság Hans Asperger-díja (1988), az EASPD „életműdíja” (Brüsszel), a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje (Budapest) és a Bécsi Egyetem Arany Doktori fokozata (2015).

A Kézenfogva Alapítvány Göncz Árpádné elnöksége alatt, felismerve Maria Bruckmüller szakmai jelentőségét, több projektben is felkérte az együttműködésre. Ilyen volt az időskorú emberek kísérése, segítése, amely során a szociális területen dolgozó szakemberek számára nem csak továbbképzéseket szerveztek, hanem lehetővé tették, hogy ausztriai helyszíneken a gyakorlattal is megismerkedhessenek. A képzés során elhangzott előadások kötetben is megjelentek az Akadémiai Kiadó gondozásában 2006-ban. 2005-ben az osztrák Parlamentben tarthatott előadást, amely ugyancsak olvasható magyarul (Előadások az Ért. Ak. Klubban szerk.: Radványi K. ELTE BGGyK. 2009).

Különös jelentőséggel bír szakmai pályafutásom során, hogy 2007-ben a Hannoveri Egyetem szervezésében közösen tarthattam vele egy workshopot (Anders Alt? Alternde Menschen mit Geistiger Behinderung in Europa. Fachtagung im Rahmen des Europäischen Jahres der Chancengleichheit am 11./12. Oktober 2007. im Hannover Congress Centrum. Előadásom címe: Aufbau einer Unterstützungsstruktur für alte Menschen mit geistiger Behinderung in Ungarn), és ugyancsak neki köszönhetem, hogy különböző helyszíneken és területeken betekintést kaphattam az osztrák és a német Lebenshilfe munkájába, megbeszéléseiken, projekt munkáikban részt véve, mellyel a hatékony civil működés bejáratott formáiba nyerhettem bepillantást.

A magyar gyógypedagógiával kapcsolatos kötődését és segítőkészségét mi sem bizonyítja jobban, hogy amikor az ezredfordulón magas színvonalú munkája elismeréséért hazájában kitüntetést kapott, az ezzel járó teljes összeget arra a célra ajánlotta fel, hogy Budapesten az ELTE Gyógypedagógiai Karán az értelmileg akadályozottak segítői számára ajánló bibliográfia jelenhessen meg (Könczei Gy.-Radványi K.: Gyógypedagógia – határok nélkül 2002.).

Több intézményt Magyarországon személyesen is meglátogatott, hogy tapasztalataival, tanácsaival, elméleti megközelítéseivel segítse az ott dolgozók munkáját.

Publikációi, gondolatai, pozitív személyiségének emléke velünk marad, de hiányozni fog eleven lelkülete, határozott és tájékozott véleménye, soha meg nem alkuvó elkötelezettsége.

Nyugodj békében, drága Maria!

Radványi Katalin